

*В. О. Пантюхін,
доктор філософії в галузі державного управління,
Східно-Український національний університет
ім. В. Даля м. Луганськ*

АДАПТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблеми адаптації світового досвіду організації місцевого управління та розподілу повноважень між рівнями влади в Україні.

ВСТУП

В більшості західноєвропейських держав органи місцевого самоврядування сформувалися в ХІХ ст., а в деяких випадках і раніше. В кожній державі реалізована система органів місцевого самоврядування, яка дозволяє населенню брати участь у розв'язанні місцевих проблем і мати право голосу при прийнятті рішень, що безпосередньо зачіпають їхні інтереси.

Зазначимо, впродовж кількох останніх десятиріч структурні зміни в органах влади, які відбувалися в багатьох зарубіжних країнах, були спрямовані, насамперед, на місцеву "раціоналізацію". Місцева раціоналізація відбувалася переважно у формі злиття, метою якого було створення більших адміністративних одиниць, спроможних ефективніше надавати ширший спектр місцевих послуг. У результаті таких змін у відповідних країнах, що будуть охарактеризовані нами нижче, утворилися ієрархічно більш децентралізовані структури для прийняття та впровадження рішень.

Найбільше змін у розподілі повноважень впродовж останніх років припало на сфери освіти, охорони здоров'я, соціальну сферу. Відбувся процес перерозподілу повноважень і переважно на користь територіальних рівнів влади.

В зарубіжних країнах присутність центральних органів влади на регіональному рівні має наступні основні форми: мережі децентрованих центральних адміністрацій, які більш спрямовані на пошук та забезпечення потреб місцевого населення та мають більше можливостей застосовувати гнучкі методи управління, які перед-

бачають чітку координацію дій між різними рівнями влади; офіційні особи (префекта), призначені центральними органами влади. Система префектури перестала бути директивною та ієрархічною, але у ній більше уваги приділяється розвитку співпраці й партнерства між усіма дійовими особами територіального управління.

Зазначимо, що загальною для всіх зарубіжних країн є тенденція децентралізації державної влади та передача повноважень на місцевий і регіональний рівень самоуправління. Структурні зміни стосуються переважно територіальних змін, які відбулись на місцевому рівні за останні десятиріччя, а також розподілу влади чи виконання завдань.

Для України як центрально-східної європейської країни головними орієнтирами мають виступати моделі місцевого самоврядування, насамперед європейських держав. Як зазначав Б. Кравченко, "понад усе реформа місцевого самоврядування в Європі сфокусована на тому, щоб служби населення були більш ефективними. Адже саме це має найбільше значення. Реформа управління службами має на меті зробити їх зручнішими для споживача, тобто громадянина держави, зменшити бюрократичні труднощі і контроль, піднести ефективність і продуктивність" [4].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У рамках досліджуваної теми доцільно проаналізувати зміни, які, на наш погляд, сприяли наближенню місцевої влади до виборців, тобто споживачів муніципальних послуг, та підвищенню ефективності діяль-

ності місцевих та регіональних органів влади в зарубіжних країнах.

Для дослідження зарубіжного досвіду організації місцевого управління нами обрані країни із розвинутою ринковою економікою, індустріально розвинуті країни, що є членами Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (далі — ОЕСР). Ця організація створена 1961 р. До складу ОЕСР входить 30 країн, які виробляють дві третини товарів і послуг у світі. Вивчення досвіду даної групи країн, на нашу думку, є актуальним, адже можна зробити припущення, що крім різноманітних соціальних, економічних, політичних, культурних та інших факторів соціально-економічного та індустріального розвитку не останнє місце займає фактор організації влади в країні, яка включає в себе ефективний розподіл повноважень між різними рівнями управління, в тому числі, між органами державної влади та місцевого самоврядування. Варто зазначити, Україна також прагне стати членом даної організації.

РЕЗУЛЬТАТИ

У всіх сучасних країнах велика увага приділяється впровадженню ефективніших методів співпраці між рівнями влади. Фіскальні механізми, які передбачають використання спільних коштів, спільне фінансування проєктів, формули вирівнювання розподілу коштів між одиницями нижчих рівнів влади, зобов'язують різні рівні влади до консультацій та переговорів. Така ж проблема постає і в Україні. Тому для нашої країни, особливо на регіональному рівні, є необхідно розробка таких методів співпраці між рівнями влади (між органами державної влади та місцевого самоврядування, а також всередині системи місцевого самоврядування), які б дозволяли повною мірою виконувати свої повноваження усім владним суб'єктам, враховуючи межі впливу кожного з них. Одним із таких методів, на наш погляд, може стати пропонуваннями нами договірний механізм взаємодії.

Важливою передумовою ефективної діяльності місцевих органів влади у зарубіжних країнах залишається ступінь відповідальності цих органів, тому прийнято відрізнити публічну звітність обраних посадових осіб (чиновників) та звітність менеджерів, які ієрархічно звітують про результати своєї діяльності. Звітність має дві форми: "демократична" звітність, коли збільшується прозорість влади і громадян залучають як платників податків; звітність "клієнтові", яка більше спрямована на права громадян як споживачів послуг. У разі менеджерської звітності більший наголос робиться на оцінці ефективності використання ресурсів чи ступінь досягнення поставлених цілей. Це передбачає визначення

спільних цілей та стандартів діяльності органів місцевого управління.

У деяких країнах створення нового рівня влади змінило функції представництв центральних органів влади, коли, наприклад, деякі завдання були децентралізовані. Попри те, найчастіше вони стосуються змін у моделі державного управління, яка визначає роль центру і його представництв.

За останню чверть століття у багатьох країнах відбулись структурні зміни на місцевому рівні. Межа цих змін та їх причини для кожної країни індивідуальні, але їх в загальному можна об'єднати у два типи: територіальна реорганізація та "раціоналізація" на місцевому рівні.

Територіальна реорганізація у країнах — членах ОЕСР набрала різних форм. У країнах, в яких відбулась широка територіальна реорганізація, — це переважно колишні сильні централізовані унітарні держави — створення нових рівнів привело до створення нових державних структур (як у Бельгії, яка стала федеративною державою, чи Іспанії та Італії, які стали регіональними країнами, а отже, і впровадили новий тип інституційних організацій). Такі органи створюються часто на основі поділу території, виходячи з культурних, мовних чи історичних умов. Такі органи часто мають законодавчу владу, яка може бути різною в різних країнах.

У деяких країнах регіональний чи середній орган влади наділено власною політичною "силою". Так, Франція на основі політики децентралізації створила регіональний рівень (рівень округу) [7], а Греція ввела виборного префекта на регіональному рівні. Фінляндія створила новий рівень, який формується шляхом добровільного об'єднання муніципалітетів на регіональному рівні і створення якого ставить питання про роль фінських провінційних адміністрацій. У деяких європейських країнах зі вступом у Європейський Союз регіональний рівень влади став важливішим, особливо завдяки процесові розподілу європейських фондів. Скасування якогось рівня влади, з іншого боку, трапляється рідше, і лише декілька країн спробували це зробити. У Німеччині деякі землі вирішили скасувати райони, а у Великій Британії кількість рівнів у системі місцевого самоврядування в Шотландії, Уельсі та частині Англії зменшилась з двох до одного [5]. У Франції під час проведення реформи регіональної політики регіонам було надано специфічну місію — місію стратегії координації економічного та соціального розвитку, тобто йдеться про рівень координації водночас і в економічному плані, і в плані облаштування території: регіон — це місце, де створюється регіональний план (контракт-план) розвитку. Для ефективності плану було створено низку засобів. Перший — це регіональний

бюджет, який є значним (але не занадто), тому на виконання цих програм виділяються кошти з державного і місцевого бюджету, тобто використовується співфінансування у пропорції 50 на 50 (50% коштів виділяються з національного бюджету, 50% — закладаються у місцеві бюджети). Ще одним інструментом є необхідність кожні 6 років вести переговори між регіоном, з одного боку, та державою — з іншого. Третім інструментом є обговорення плану, домовленість регіональних інстанцій [3].

Досвід Франції показує нам, що якщо держава концентрує в собі всю адміністративну діяльність, то в такому випадку не доводиться говорити про свободу управління на місцевому рівні. Держава, в якій влада збалансована, а регіональна політика налагоджена таким чином, що вона здатна протистояти надмірній концентрації державної влади, тобто орієнтується на децентралізацію, є демократичною. Вважаємо, саме в цьому напрямку варто рухатися й Україні.

Раціоналізація на місцевому рівні набрала форми муніципального злиття і сприймається центральним урядом як спосіб створення економічно життєздатних одиниць, спроможних краще надавати муніципальні послуги. Таке злиття переважно відбувається за згодою спільнот і у правових межах. У більшості випадків — це просте злиття, що веде до зникнення колишніх органів влади.

У країнах — членах ОЕСР можливість муніципалітетів опиратися злиттю залежить від рівня їх автономії. В Австралії та Канаді, наприклад, кожен штат чи провінція видає свої власні правила з цього питання. Основна проблема органів місцевого самоврядування Канади полягає в їхній спроможності передбачити та забезпечити фінансування зростаючих функцій та обов'язків, що надаються за законодавством чи громадськими очікуваннями [2].

У одних країнах процес злиття дуже затягнутий, в інших зовно не відбувається взагалі. Там, де є, наприклад, сильні традиції муніципальної незалежності, виникає опір будь-якому нав'язаному злиттю, як, наприклад, в Ісландії, де злиття може бути спровоковане лише самими муніципалітетами, чи у Фінляндії, де, незважаючи на зусилля уряду, велика кількість малих муніципалітетів вижили, оскільки вони сприймають злиття як спробу обмежити їхню незалежність. Інші фактори, як, наприклад, статус муніципальних виконавчих органів, так само можуть сповільнити процес злиття. Цікаво також зазначити, що у Швеції після періоду злиття, незважаючи на сильний опір, тепер спостерігається зворотна тенденція, яка пояснюється збільшенням відстані між громадами та їх обраними представниками, що

спричинено розширенням територіального органу влади за певні межі.

На додаток до простого злиття відбувається також процес об'єднання муніципалітетів, що дає певний ступінь адміністративної свободи залученим до цього процесу органам влади. Таким є приклад Франції, де залишилась велика кількість муніципалітетів, які надають перевагу муніципальному асоціаціям для виконання роботи, що є у їх спільних інтересах. Таке групування муніципалітетів відбувається в більшості країн. Муніципальна співпраця за своєю природою є добровільною, здійснюється у правових межах, базується на спільних інтересах, дозволяє кожному окремому муніципалітетові зберегти свою незалежність. Тип та ступінь автономії таких асоціацій чи організацій спільнот є різними для різних країн, наприклад у Швейцарії, а також в Італії, вони можуть становити окремих додаткових адміністративних рівнів між місцевим рівнем і рівнем кантону. У більшості країн з'явилися ділянки метрополій, що дало поштовх до створення нових місцевих рівнів (як у Канаді), які можуть передувати новим адміністративним рівням. В обох випадках і злиття, і асоціації — ці рівні переважно представляють ради, створені в результаті прямих чи непрямих виборів. Зазначимо, в Україні подібність такого асоційованого рівня вже існує у вигляді районів, які є одиницею адміністративно-територіального устрою країни, а районні ради представляють спільні інтереси територіальних громад районів. Саме ці органи місцевого самоврядування повинні стати сполучною ланкою між сільськими, селищними, міськими та обласними радами при вирішенні питань спільної життєдіяльності даних муніципальних утворень.

Іншою структурною зміною, що не є територіальною і характерна для багатьох країн, а особливо для Сполучених Штатів Америки та Канади, є велика кількість органів, що створені для виконання певних конкретних завдань на всіх рівнях — не тільки на центральному чи федеральному, а також на місцевому рівні. Вони мають різну свободу дій, але часто їхні дії обмежені до певної конкретної галузі. Ці організації можуть бути частиною системи місцевої влади і підпорядковуватись вибраним радам, як у Сполучених Штатах, чи не бути частиною цієї системи й очолюватись радою, члени якої призначають місцеві органи влади, як в Ірландії. Ці організації чи асоціації можуть бути мандатними або формуватись на контрактній основі, як у Фінляндії. Існують також органи, що були створені в результаті реформування місцевих урядів, як у Великій Британії, що успадковують функції попередніх органів влади і мають конкретні завдання, а також посадових осіб, призначених центральними орга-

нами влади чи представниками місцевої спільноти.

Іншою можливою категорією є урядові "агенції" (агентства регіонального розвитку), чия компетенція сягає за межі штатів та провінцій у федеративних країнах, чи професійні асоціації і групи, об'єднані за інтересами, які працюють на всіх рівнях влади і об'єднуються між собою [2]. Усі ці органи, як би вони не називались у різних країнах: "райони", "ради", "агенції" чи "асоціації" — незалежно від їхнього статусу чи належності до того чи іншого рівня влади (центральної, місцевої чи інших органів влади), відіграють свою роль у процесі прийняття рішень і координації системи державної й місцевої влади та мають конкретний вплив на комплексність ланцюга повноважень, особливо, коли це стосується надання послуг.

У деяких країнах (у Данії, Ірландії, Бельгії, Іспанії, Швеції) переглядають роль і кількість існуючих регіональних та місцевих рівнів. Інші, навпаки, об'єднують чи накладають один на одного рівні [2].

Країни — члени ОЕСР можна класифікувати за типами структури: федеративні країни, унітарні країни і країни, схильні до регіоналізму. Оскільки Україна за Конституцією є унітарною державою, то найпоказовішим нам видається дослідження саме унітарних держав та, на наш погляд, є цікавим досвід країн, схильних до регіоналізму.

Ступінь централізації в унітарних країнах дуже різний, залежно від країни і галузі повноважень, але суверенність держави залишається в центрі. Законодавча влада, наприклад, ніколи не поділяється, вона залишається виключно компетенцією національного парламенту. Що стосується виконавчої влади, то вона залежить від потреби прийняття рішень, які забезпечать належне місцеве управління. Якщо регіональні та місцеві органи влади наділені правом приймати рішення в галузях їхньої компетенції, вони можуть не володіти загальною виконавчою владою, як у Франції, чи така влада буде якнайбільше обмежена, як у Великій Британії [5].

Таким чином, регіональні та місцеві органи влади не можуть самі визначати своє поле дій. Повноваження регіональних та місцевих органів влади переважно не згадуються у конституції. Навіть якщо існує середній (регіональний) рівень між національним та місцевим рівнями, його повноваження загалом закладаються окремим законодавством.

Країни, такі як Швеція, Данія, Ісландія та Фінляндія, відрізняються від інших країн створенням регіонального рівня і значно меншою свободою дій на місцевому рівні. У цих країнах право місцевого самоврядування гарантується конституцією. Місцеві органи влади можуть мати декілька

рівнів, кожен зі своїми ознаками, але без чіткої ієрархії. Місцеві рівні регулює базовий закон, а їхні повноваження визначає законодавство. Принцип розподілу повноважень такий: повноваження мають надаватись рівню самоврядування, який найбільше підходить для надання конкретної послуги. Цей принцип, на нашу думку, є найбільш раціональним та правильним, тому при розподілі повноважень між рівнями влади в Україні необхідно його вивести у число основоположних.

Місцеві рівні влади цілком відповідають за повноваження, довірені їм. Деякі із функцій є обов'язковими, інші — за вибором, тобто виконуються за рішенням муніципалітетів відповідно до потреб чи наявних фінансових ресурсів. Муніципалітети можуть, у більшості випадків, накладати власні податки в межах лімітів, визначених парламентом. Вони володіють значною свободою дій у виконанні своїх функцій та повноважень.

У Ісландії ситуація дещо відрізняється: малі розміри місцевих одиниць і невелика кількість населення зобов'язують центральні органи влади долучатись до багатьох видів діяльності, які відносяться до місцевого рівня. У Фінляндії створення регіонального рівня (який складається з регіональних рад, сформованих добровільним об'єднанням міських рад) означало передачу влади і повноважень від провінцій до регіонального рівня. Беручи до уваги той факт, що регіональні ради не мають конституційного статусу, муніципалітети не втрачають своєї головної ролі в муніципальному секторі та загальних повноважень, що стосуються їх території.

Регіональні країни, яких є дві, а саме: Іспанія та Італія, надають певну автономію своїм регіонам. Регіони вписані в конституцію, яка визначає їх статус та повноваження, що відрізняються за регіонами. Це є єдиною їхньою спільною рисою. У Іспанії в конституції перелічено функції регіонів і функції, які залишаються прерогативою держави. Неперераховані функції залишаються державі, якщо тільки на них не пред'являють права регіони. Розподіл повноважень може бути змінений рішенням конституційного суду. Муніципалітети теоретично мають багато функцій. На практиці їх мало і вони можуть бути пов'язані з рішеннями, прийнятими центральними і регіональними органами влади [7].

Для Італії характерна трирівнева система в областях, провінціях та общинах. Області — це автономні структури із самостійною відповідальністю та функціями, провінції та общини — одиниці місцевого управління в межах територіального розподілу держави та областей. Область, зазвичай, делегує частину адміністративних функцій провінціям і общинам, виділяючи їм відповідні фінанси (як обласні, так і державні) [5].

У Італії законодавча влада регіонів розділяється з державою таким чином, що обмежується їхня автономія. У адміністративних питаннях регіони є незалежними. Общини і провінції мають власний статут і наділені правом вибирати свою форму внутрішньої організації та управління механізми. У конституції визначаються повноваження областей (велика кількість з цих повноважень перейшла від держави), які делегували виконавчу владу провінціям, общинам та іншим адміністративним одиницям. Ця децентралізація повноважень супроводжувалась бюджетною централізацією, переважно за рахунок муніципалітетів. Досвід цих двох країн може бути корисним для України, оскільки оптимальним шляхом вирішення багатьох проблем є автономізація України, перетворення на регіоналістську державу, якими є на сьогодні Іспанія та Італія. За таких умов органи місцевого самоврядування регіонального (обласного) рівня зможуть бути дійсними й ефективними господарями на своїй території. Проте на теперішньому етапі розвитку України вдаватися до побудови такої системи було б небезпечним для територіальної цілісності нашої держави.

Незважаючи на гарантії і розподіл повноважень, які є різними в різних країнах, регіональні та місцеві органи влади часто виконують доволі подібні завдання. Таким чином, можна виділити такі види повноважень:

По-перше, повноваження, які за своєю природою належать лише до держави: чи то у федеративній, чи регіональній, чи унітарній системі (наприклад, дипломатія, оборона і монетарна політика). За державою також зберігається регулятивна роль у визначенні функцій та повноважень усіх рівнів влади.

По-друге, завдання, які практично всюди признаються винятково для місцевого рівня, які прийнято називати "класичними місцевими послугами". Сюди входить планування міста, місцевий транспорт, очисні системи, збір сміття, водопостачання. Більшість реформ, що проводилися у країнах — членах ОЕСР мали на меті передачу місцевим органам влади повного використання своїх прерогатив у цих питаннях.

По-третє, спільні завдання та повноваження. У більшості країн вони пов'язані із впровадженням соціальної політики (охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога) чи політики захисту навколишнього середовища. Спільні повноваження можуть бути призначені, тобто кожному рівню влади признається якась частина повноваження в певній галузі. У Франції, наприклад, повноваження щодо освіти поділяються між трьома рівнями: за вищу освіту відповідають центральні органи влади, за середню — відповідає

середній рівень влади, а за початкову — місцеві органи влади. За освітню політику відповідають центральні органи влади, тим часом як кожен рівень децентрованої адміністрації несе відповідальність за підтримку будівель, що використовуються під освітні заклади відповідного ім рівня [6]. Спільні повноваження можуть також бути результатом зміни економічних обставин. Формально повноваження може приписуватись одному рівню влади, але через механізм субсидій тощо це повноваження може виконувати інший рівень влади.

Перегляд розподілу повноважень між рівнями влади є чи не основним завданням реформ у багатьох країнах — членах ОЕСР. Важливим є вплив національних традицій і культури. Припускаючи, що всі країни роблять усе, аби забезпечити рівний доступ усім громадянам до високоякісних послуг, з'являються інші критерії, які залежать від того, на що передусім зорієнтована культура країни: на ефективність, результативність, грошову вартість, задоволення потреб громадян чи строге дотримання закону. Засоби, які є в розпорядженні територіальних органів влади, також є різними в різних країнах, що залежить від традицій відносин між різними рівнями адміністрації: чи то переговори, чи консультація, чи конфронтація.

У Франції, Італії, Іспанії, Бельгії, Люксембурзі, Нідерландах законодавство детально визначає сфери дій кожного рівня влади та органу, і роблять спроби уникнути накладок повноважень [7]. Оскільки традиційно є недовіра між різними рівнями влади (у всіх країнах), необхідним є визначення окремих блоків завдань для кожного рівня. Такий розподіл функцій є гарантією ефективності їх виконання. І саме такий підхід має бути застосований в Україні.

У Німеччині, Австрії покладаються на механізми співпраці для належного виконання повноважень на кожному з рівнів. Середні рівні відіграють важливу роль у федеральному законодавчому процесі. Місцевим органам влади статутом надано право використовувати ринкові механізми для надання послуг, за які вони відповідають, і можливість бути гнучкими залежно від обставин. Завдання, які перевищують можливості муніципалітетів, довірено середнім рівням влади. Охорона здоров'я розподілена між регіональними і муніципальним рівнем, так само, як і освіта (хоча середня освіта перебуває переважно в компетенції регіональних органів влади).

У Швейцарії місцева (пряма) демократія є сильною, і кантони мають велику владу (фінансову й адміністративну). Кантони визначають свою власну адміністративну структуру, а отже, можуть самі приймати рішення про доцільність впровадження

ринкових механізмів у виконання своїх повноважень і про тип послуг, які вони надаватимуть. Платники податків мають широкі права нагляду за діяльністю своїх інституцій.

У США, Канаді, Австралії, Великій Британії, Новій Зеландії, Ірландії акцент робиться на результативність, ефективність та грошову вартість. У цих країнах більше впроваджуються ринкові механізми та конкуренція у виконанні повноважень, що в обох випадках є прогративним становищем для органів влади з малими ресурсами. Громадянин сприймається насамперед як споживач послуг, як клієнт.

Такі країни, як Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, Швеція належать до іншої культурної категорії, більше пов'язаної із задоволенням потреб громадян. Традиційними для них є також переговори та консультації. Регулювання центральними органами влади послабилось з метою надання місцевим органам влади можливості краще прилаштуватись до місцевих умов і використовувати свої фінанси відповідно до своїх пріоритетів. Важливою частиною цього підходу є можливість для місцевих органів влади організувати власні фонди відповідно до своїх потреб. І тоді місцеві органи влади мають достатньо влади, а самі жителі відіграють важливу роль у прийнятті рішень на місцевому рівні. Пошук ефективності і результативності переважає задоволення побажань громадян.

Отже, як продемонстрував нам світовий досвід, у розвинутих країнах здійснюються реформи, які одним із пріоритетних своїх завдань ставлять підвищення якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування.

З огляду на вищезазначене, стримуючим фактором розвитку місцевого самоврядування в Україні є те, що досі на законодавчому рівні не визначено основні сфери впливу кожного рівня державного та місцевого управління. Це і призводить до втручання державних органів в діяльність органів місцевого самоврядування, дублювання повноважень тощо.

Саме за сценарієм "раціоналізації", на наш погляд, повинно відбуватися реформування адміністративно-територіального устрою України, в результаті якого реформовані одиниці повинні становити не математичну суму старих громад, а являти собою ефективні одиниці, здатні на належному рівні задовольняти потреби населення.

На наш погляд, немає єдиної "найкращої" моделі розподілу влади та відповідальності вертикально між рівнями влади. Кожна країна має свої культурні, економічні та політичні умови, які значною мірою визначають, що є бажаним і можливим. Проте оскільки нові розробки в галузі державного управління сприяють перерозподілу влади, кожна країна має визначити свої стратегічні пропорції децентралізації

та деконцентрації. Якщо загальні цілі, такі, як удосконалення процесу реагування на потреби населення та підзвітність, є спільними, то інші завдання, такі як надання можливості нижчим рівням влади виконувати додаткові повноваження, вимагають подальших зусиль у співпраці між рівнями влади і є різними для різних країн.

ВИСНОВОК

Аналіз проблем та перспектив адаптації світового досвіду організації місцевого управління у країнах — членах ОЕСР дав змогу виявити можливі напрями вдосконалення самоврядування на регіональному рівні в контексті загальносвітових тенденцій розвитку систем державного управління та місцевого самоврядування, серед яких нами виділено звуження функцій місцевих органів державної виконавчої влади до контрольно-наглядових, реформування адміністративно-територіального устрою України за сценарієм місцевої "раціоналізації" та розширення публічної звітності посадових осіб та депутатів рад.

Література:

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" // Відом. Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
 2. Козюра І. В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді: Моногр. — К.: Вид-во НАДУ, 2004. — 332 с.
 3. Копелець Т. О. Регіональна політика Франції — приклад для наслідування // Державне управління та місцеве самоврядування: Тези V міжнар. наук. конгр. (м. Харків, 26 лютого 2005 р.) / Редкол.: Г. І. Мос-товий (відп. ред.), В. В. Корженко, О. Ю. Амосов та ін; НАДУ при Президентові України, ХарРІДУ. — Харків: Магістр, 2005. — С. 79—81.
 4. Кравченко Б. О. Місцеве самоврядування в Європі // Актуальні проблеми управління територіями України. Матеріали наук.-практ. конф. (26—27 листопада 1992 р., м. Київ) — К., 2003. — С. 52—55.
 5. Лазор О. Д. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід: Навч. посіб. / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор; АРІДУ УАДУ при Президентіві України. — 2-ге вид., переробл. та доповн. — К.: Дакор, 2004. — 560 с.
 6. Організація регіональної та місцевої влади: досвід держав-членів Європейського Союзу: Спец. доп. вид. Українсько-Європейського журналу з міжнародного та порівняльного права / Український європейський консультативний центр з питань законодавства. — К.: Українська консалтингова група, 2005. — 128 с.
 7. Ткачук А. Ф., Агранофф Р., Браун Т. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід: Посібник. — К.: Заповіт, 1997. — 186 с.
- Стаття надійшла до редакції 04.08.2009 р.